

Κάρλος Φουέντες, “Όλες οι ευτυχισμένες οικογένειες”

Σημειώσεις κράτησε η Κέλλυ Πάλλα

1. Το βιβλίο μάς δίνει όλες τις μορφές δυστυχίας που μπορούν να πλήξουν μια οικογένεια: καταστροφικοί εγωισμοί, αυταρχισμός, εκφοβισμοί, πένθη, διαστροφές, σε μια πολύπαθη χώρα της Λατινικής Αμερικής, το Μεξικό. Ο Φουέντες εστιάζει κυρίως στα γυναικεία υποκείμενα, μάνες, κόρες, συζύγους, ερωμένες, για να καταδείξει ότι σε κάθε χώρα η παθογένεια της οικογένειας διαπλέκεται άρρηκτα με την παρακμή της κοινωνίας της.
2. Αρθρωμένο σε 16 διηγήματα και ισάριθμα λυρικά, μοντερνιστικά ποιήματα το σπονδυλωτό αυτό κείμενο προσιδιάζει στο σύνολό του στη δομή του αρχαίου ελληνικού δράματος, με τα επεισόδια να διακόπτονται από τα στάσιμα, όπου ο χορός εκφέρει τη φωνή του δήμου και τ' επέκταση των θεατών/αναγνωστών. Ειρωνικός ο τίτλος, παρμένος από την έναρξη της Άννας Καρένινα, δικαιώνεται στο τελευταίο χορικό.

3. Ανάγνωσμα γοητευτικό, γραμμένο σε ύφος πολύ διαφορετικό από την κυρίαρχο αγγλοσαξονικό λογοτεχνικό ιδίωμα, δένει το μακροεπίπεδο με το μικροεπίπεδο, παίζει με το χρόνο κάνοντας διαδοχικά flashback και καταγράφει την πορεία του οικογενειακού θεσμού σε διάφορες φάσεις της ιστορίας αυτής της εξωτικής, στα δικά μας μάτια, χώρας.
4. Το βιβλίο αποδεικνύει ότι η Λατινική Αμερική είναι μια επικίνδυνη περιοχή του πλανήτη, γιατί οι κοινωνικές ανισότητες είναι τεράστιες, οι κάτοικοι ζουν σε διαρκή ανασφάλεια, η αστυνομία ασκεί εξουσία αυθαίρετα και υπό το κράτος της απόλυτης διαφθοράς, παιδιά εγκαταλείπονται στους δρόμους, έφηβοι εκπαιδεύονται στη βία, το εμπόριο και τη χρήση ναρκωτικών, η μαφία δρα ανεξέλεγκτα εξαφανίζοντας κάθε χρόνο χιλιάδες γυναίκες που βιάζονται και εξωθούνται στην πορνεία, οι ληστείες και οι απαγωγές είναι φαινόμενο καθημερινό, η θνησιμότητα και η αγραμματοσύνη πλήττει ανελέητα τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Όλα αυτά, όπως ο Φουέντες παρατηρεί, σε ένα έθνος που έχει παράδοση σε ανοιχτές θρησκευτικές τελετές-ανθρωποθυσίες, όπου οι Ατζέκοι καταβρόχθιζαν τις καρδιές των θυμάτων τους.
5. Πλάι στα διηγήματα που στρέφουν τη θεματολογία τους γύρω από τον καθαρά πολιτικό άξονα υπάρχουν και αυτά που καταπιάνονται με πιο καθαρές εκδοχές οικογενειακών/διαπροσωπικών σχέσεων: τα ερωτικά τρίγωνα, τα γκέι ζευγάρια, τους διεστραμμένους άγαμους ιερείς, το μαύρο πρόβατο της οικογένειας που επιστρέφει, τη μητέρα που εγκαταλείπει το ανάπηρο παιδί της στον παρηκμασμένο σταρ-σύντροφό της, τις κόρες που ομολογούν την καταπίεση μπροστά στο φέρετρο του τυραννικού πατέρα.
6. Εδώ η βία, σωματική και ψυχολογική, η καταπίεση και η εγκληματικότητα συνδέονται άρρηκτα με το ρόλο του στρατού και της καθολικής εκκλησίας, η κοινωνία είναι αυστηρά ταξική με πολλαπλούς αποκλεισμούς, και ο Φουέντες καταφέρνει να αναδείξει μέσα από την μεξικανική, την παθολογία της οικουμενικής οικογένειας, στην οποία ο κάθε αναγνώστης, επομένως και ο έλληνας, αναγνωρίζει κομμάτια της δικής του.
7. Το βιβλίο δεν είναι, όπως ο τίτλος σε αφήνει να υποθέσεις, μια διαπραγμάτευση των οικογενειακών παθών, αλλά ένα σχόλιο πάνω στη μεξικανική ταυτότητα, ατομική και συλλογική, και το πεπρωμένο μιας χώρας, όπου εκτός όλων των άλλων, η δημοκρατία ήταν και είναι πάντα ασταθής, διακόπτεται από δικτατορίες και ο πατέρας σκοτώνει το γιο σε συχνούς αιματοβαμμένους εμφύλιους.
8. Ο συγγραφέας κοσμοπολίτης και μαρξιστής ταυτόχρονα, μιλάει για τους αδικημένους της πατρίδας του σε μία μεξικανικού τύπου τραγωδία, που της λείπει όμως η κάθαρση. Πίσω από τις αφηγηματικές του αναπαραστάσεις αχνοφαίνεται η Μεξικανική Επανάσταση των αρχών του 20ου, αλλά και άλλα επαναστατικά κινήματα της Λατινικής Αμερικής όπως το “Φωτεινό μονοπάτι” του τέλους του 20ου αιώνα, στο Περού.
9. Το βιβλίο δεν διαθέτει μόνο ιστορική μνήμη, αλλά θέτει θεμελιώδη υπαρξιακά ερωτήματα για το κακό και τα αίτιά του, με αποκορύφωνα το διήγημα «Πιετά»,

όπου η μητέρα προσπαθεί να καταλάβει τα κίνητρα του δολοφόνου της κόρης της. Τελικά ο Κάρλος Φουέντες μας έδωσε ένα κείμενο βαθιά πολιτικό, που θυμίζει σε πολλά σημεία τον προβληματισμό του Ζάουμ Καμπρέ στο πολυπρισματικό *Κονφίτεορ*.

10. Ο μεξικανός συγγραφέας ένας καθάραιμος μυθιστοριογράφος, όπως αποδεικνύουν τα εκτενή του μυθιστορήματα, μοιάζει να ασφυκτιά στη μικρή φόρμα του διηγήματος προσπαθώντας να χωρέσει στα ευσύνοπτα κείμενά του τις συγκρούσεις και τις ιδιοσυγκρασίες ηρώων που απαιτούν την ευρυχωρία του μυθιστορήματος, για να αναπνεύσουν και να υπάρξουν λογοτεχνικά. Η μετάφραση αμήχανη σε πολλά σημεία βρίσκει τις καλύτερες στιγμές της στα λυρικά κομμάτια, όπου η συνειρμική εικονοποιία και ο ελεύθερος στίχος δίνουν διέξοδο στο φορτισμένο συναίσθημα.